

Södertörns högskola | Institutionen för Lärarutbildningen med
interkulturell

Examensuppsats 15 hp | Utbildningsvetenskap | vårterminen 2009

Skriftliga omdömen

– En studie i uppfattning och betraktelsesätt

Av: Linda Strömbäck

Handledare: Liza Haglund

Abstract

Uppsattstitel: Skriftliga omdömen
Författare: Linda Strömbäck
Handledare: Liza Haglund
Lärosäte: Södertörns Högskola Ht 2008

Detta är ett examensarbete på lärarprogrammet, och syftet med detta arbete är att kunna skönja och urskilja olika åsikter och uppfattningar kring införandet av **skriftliga omdömen** i år 1 i grundskolan som genomförs höstterminen 2008.

Frågeställningens centrala punkt är hur läraren uppfattar införandet av skriftliga omdömen, därtill hur de tolkar och uppfattar denna förändring som skriftliga omdömen medför.

Metoden är kvalitativa intervjuer med lärare samt en analys av dokument förbundna till skriftliga omdömen. Hermeneutisk tolkning har gjorts på intervjuerna.

Det har framkommit både lik- och olikartade åsikter och uppfattningar kring skriftliga omdömen. Dock har vissa begrepp utkristalliserats tydligare, såsom ett behov av matriser, att ett gemensamt språk eftersträvas så att omdömena blir entydiga, samtidigt som ambivalensen hos lärarna blir tydlig då det finns en viss osäkerhet i det nya med skriftliga omdömen.

This is a written examination on the teacher program at the University of Södertörn. The purpose with this work is to discern different opinions and apprehensions about the decision to give written judgment to first grade students that was taken by the government the fall of 2008.

The main part of this work is based on several interviews with longtime experienced teachers who have given their view of the topic. Information has also been taken from several documents about written judgment.

There has been both agreement and disagreement about written judgment. However has some conception crystallized, communication, same language, judgment documents and ambivalence are some of them.

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
2. Syfte och frågeställning	7
3. Teori	7
4. Metod	9
4.1 Intervju	9
4.1.2 Urval	10
4.1.3 Textanalys	11
5. Avgränsning	11
6. Aktuell forskning	11
7. Bakgrund	14
7.1 Betyg och bedömning	14
7.1.2 Det relativa betygssystemet	14
7.1.3 Dagens mål och kunskapsrelaterade betygssystem	15
7.2 Skolans uppdrag	15
7.3 Förändring av skriftliga omdömen	16
7.3.1 Skälen för förslaget	17
7.3.2 Utformningen av skriftliga omdömen	18
7.3.3 Skolverkets råd	18
7.3.4 Nationell skillnad	19
7.3.5 Kritiska röster och åsikter	20
8. Resultat	21
8.1 Tematisering	21
8.2 Matriser	22
8.2.2 Offentlighet	24
8.2.3 Gemensamma språket	25
8.2.4 Ambivalens	26
8.2.5 Målrelaterat	28
8.2.6 Betygsliknande	29
9. Diskussion	30
10. Sammanfattning	33
11. Referenser	35

1. Inledning

I boken ”*Skolstart – Dags för en ny skolpolitik*” skriver Jan Björklund och Lars Leijonborg, att det är tid för den liberala skolreformen att ta fart. I detta reformprogram som utformats för svensk skola ingår bland andra punkten, *Tidigare betyg. Skriftliga omdömen till föräldrar som så önskar*. Man menar att en skola som inte ställer krav lurar eleverna, för livet innehåller krav. De är rädda för att skolan blir en ”snällfälla” då ambitionen att vara snäll lockar in våra barn och ungdomar i en fälla, som det sedan har svårt att ta sig ur.¹ Det är ett faktum att man ska ställa krav, krav på närvaro, respekt för andra och på kunskaper. Att ställa krav är att bry sig enligt Leijonborg och Björklund. Då boken skrevs 2002 var det socialdemokraterna som satt vid makten. I boken lägger de två politikerna fram sin skolpolitik och syn på skolan i jämförelse mot socialdemokratins. I och med maktskiftet 2006, då alliansen med Moderaterna, Folkpartiet, Centern och Kristendemokraterna bildade regering, har nu delar av den liberala skolreformen påbörjats. Regeringen med utbildningsminister Björklund i spetsen har beslutat att ändra paragraf 7 i grundskolelagen gällande skriftliga omdömen. Denna del av skollagen handlar om skriftliga bedömningar av elever i samband med elevens utvecklingssamtal som hålls varje termin med lärare och målsman. Innan regeringsskiftet 2006, då socialdemokraternas regering ersattes av de borgerliga samlingspartierna, skulle skriftlig information alltid bygga på en överenskommelse i det enskilda fallet och inte få ha karaktären av betyg (*Departementspromemoria från Utbildningsdepartementet: En individuell utvecklingsplan med skriftliga omdömen*). Den förändring som Utbildningsdepartementet nu lägger fram innebär att i och med utvecklingssamtalen inte endast ska vara framåtsyftande, utan även innehålla skriftliga omdömen om elevens kunskapsutveckling som får vara betygsliknande, därutöver får utvecklingsplanen innehålla annan information om elevens skolgång om rektor beslutar detta (*ibid.*). Elever från år 1 får numera omdömen av betygsliknande karaktär.

¹ Björklund, Leijonborg (2002) s.38

2. Syfte och frågeställning

Det är många åsikter och tankar som framkommit i och med denna förändring i skollagens paragraf 7. Politiker, forskare, föräldrar, skoltjänstemän uttalar sig och skolverket lägger fram förslag på hur man bör arbeta med detta på skolorna. Det som fattas i denna diskussion är läraren. Lärarens profession har på vägen försvunnit och man stöter sällan på lärarens bild av skriftliga omdömen, därför ämnar jag i mitt examensarbete ge mig ut i skolan och se vad lärarens uppfattning om detta är. Fokus kommer ligga på hur läraren uppfattar skriftliga omdömen samt dess åsikter och tankar kring skriftliga omdömen. Vilka tankar har lärarna kring skriftliga omdömen? Jag vill åskådliggöra fördelar och svårigheter med skriftliga omdömen ur lärarens synvinkel. För att få reda på så mycket som möjligt blir det en djupdykning i 4 lärares uppfattning i och med införandet av skriftliga omdömen. Det är lätt att genomföra förändringar med paragrafer och förordningar, Skolverket med dess tjänstemän utarbetar dokument med riktlinjer som ska tillämpas, men hur uppfattas detta i det vardagliga arbetet? I och med att införandet av skriftliga omdömen är i sin linda på många skolor runt om i Sverige, har jag inte för avsikt att studera hur lärare jobbar. Istället intresserar jag mig för deras uppfattning om hur de tror denna förändring kommer påverka deras arbetssituation i det vardagliga arbetet. Denna kunskap om lärares uppfattning och betraktelsesätt kring skriftliga omdömen är även viktig i ett större perspektiv. Skolan vill ständigt utvecklas. Det är värdefullt för skolforskningen att veta mer om lärares tankar om sitt arbete utifrån olika perspektiv.

3. Teori

Skolutveckling är en process som ofta är en följd av en kombination av planerad utveckling och oplanerad förändring.² Det finns olika syn på skolutveckling och hur den kan te sig. Det finns även gemensamma drag, och ett av dem är att skolutveckling inte är begränsad till någon enskild aspekt av skolan utan att skolutveckling har bäring på skolans verksamhet och vardagsarbete i alla dess delar, samt syftar över tid till att ge åtminstone någon form av återverkning på skolans vardag i sin helhet.³

² Andersson (2003) s. 22

³ Ibid. 2003 s. 20

Hans-Åke Scherp, fil dr vid Karlstads Universitet menar att utifrån ett lärar- och skollärdarperspektiv är skolutveckling problembaserad.⁴ Scherp menar att det går att urskilja två viktiga faser i utvecklingsarbetet på skolorna.

*”I den första fasen, den problemskapande eller utvecklingsanstiftande fasen, skapas nödvändighet av förändring och i den andra fasen, den problemlösande eller förändrade fasen, skapas lösningar som bidrar till att utveckla verksamheten.”*⁵

Scherp menar att beroende på vilka lösningar man väljer att tillämpa för att hantera ett problem eller förändring är beroende av vilken förståelse man byggt upp av uppdraget. När man kan skapa goda lärmiljöer för lärare som leder till fördjupad kunskap om problemområdet stödjer skolutveckling.⁶ I denna uppsats utgår jag ifrån Scherps teori i skolutveckling, det vill säga att införandet av skriftliga omdömen medför ett problemskapande för lärarna samt att detta långsiktigt leder till skolutveckling.

I och med införandet av skriftliga omdömen sker en förändring av lärarens arbetssätt, man måste kanske tänka om i vissa frågor kring betyg och bedömning som man inte behövt eller ansetts sig behöva reflektera över. Lärarens jobb är föränderligt och varje lärare ska förverkliga skolans uppdrag. En väsentlig del av förändringsdimensionerna i lärararbetet är skolreformerna. Dessa gäller t.ex. organiseringen av skolsystemet.⁷

*”Denna ständiga omformulering av kraven på lärarna har konsekvenser för deras arbete. Det uppstår ständiga ”brott” i yrkets kunskapsutveckling. Det som utvecklats och tagit form innanför en skolreform går inte alltid att överföra till nästa. Delvis slår reformerna undan benen för lärarna – de får ständigt börja på nytt.”*⁸

Ingrid Carlgren och Ference Marton talar om läraryrkets föränderlighet i boken *”Lärare av i morgon”*. Denna förändringsdimension tydliggörs i och med införandet av skriftliga omdömen.

⁴ Berg & Scherp (2003) s. 35

⁵ Ibid s. 35

⁶ Ibid s. 36

⁷ Carlgren, Marton (2004) s. 69

⁸ Ibid s. 80

Förändringsdimensionen som Carlgren och Marton skriver om, samt Scherps problemlösande skolutveckling gör lärarnas profession föränderlig och utvecklande Detta innebär att skolan inte är en monoton arbetsplats.

4. Metod

Detta är en empirisk studie som huvudsakligen består av kvalitativa intervjuer. Det kvalitativa synsättets huvuduppgift är att tolka och urskilja meningsinnehåll i yttranden som framkommer, inte att generalisera, förklara och förutsäga. Istället vill det kvalitativa karaktärisera eller gestalta något. Därför blir djupintervju ett viktigt instrument när man ska försöka beskriva och förstå det enskilda – kanske unika – fallet.⁹ Som intervjuare är det klart att det krävs många upprepade läsningar av intervjuerna, det gäller att komma under eller bakom det bokstavligen innehåll, vilket har gjorts i denna uppsats.¹⁰

Jag har valt dokument som legat till grund för denna förändring till de betygliknande skriftliga omdömena. Detta för att kunna återge innebörden samt skapa en bild av själva förändringen. Valet av att återge en stor del aktuell forskning kring betyg och omdöme har gjorts av två orsaker, dels för att det finns i stor omfattning vetenskaplig forskning kring betyg, och dels bygger min diskussion på lärarnas intervjuer samt den aktuella forskningen kring betyg.

4.1 Intervju

Vanliga och användbara arbetssätt inom utbildningsvetenskap är intervjuer och datainsamling av olika slag.¹¹ Denna studie bygger på kvalitativa intervjuer med verksamma lärare. Syftet att använda kvalitativa intervjuer som metod är för att upptäcka och identifiera egenskaper och strukturen hos lärarens tanke-system. I detta fall är det uppfattningen om skriftliga omdömen.¹² Jag har valt att genomföra en så kallad ostrukturerad intervju. De som blir intervjuade vet i vilket sammanhang intervjun görs, utifrån de 3 huvudfrågorna (se nedan) har följdfrågor ställts som: Vad menar du med det? Kan du berätta mer? Har jag förstått dig rätt om jag tror att din uppfattning är ... Följdfrågorna ställs för att utnyttja samspelet mellan mig

⁹ Stukát (2005) s. 32

¹⁰ Ibid. s. 41

¹¹ Ibid. s. 37

¹² Patel, Davidsson. 2003 s. 18

som intervjuare, och den som tillfrågats att få så fyllig information som möjligt.¹³

Intervjuerna har gjorts i lärarnas hemklassrum på skolan, dessa har spelats in med en diktafon och har sedan transkriberats. Varje intervju varade cirka 20 minuter, och totalt handlar det om 105 minuter intervjutid som finns att tillgå. Har man alltför många intervjuer riskerar analysen att bli för ytlig, framför allt av tidsbrist. Det handlar inte om kvantiteter utan snarare om att urskilja specifika kvaliteter och den sorten av analyser är tidskrävande.¹⁴

Samtliga intervjuer har bestått av tre huvudfrågor:

- Vad är din spontana reaktion kring införandet av skriftliga omdömen?
- Vad finns det för positiva kontra negativa konsekvenser med skriftliga omdömen?
- Hur ställer du dig till det faktum att det får vara betygsliknande samt att det är rektorn som bestämmer hur utformningen kring arbetet med skriftliga omdömen ska ske?

4.1.2 Urval

Urvalet av skola och deltagande lärare har gått till så att lärarna på en småstadsskola tillfrågats. I det här fallet har valet av skola gjorts ur en geografisk aspekt då min bostad ligger en bit från studieorten i Stockholm. Det blir intressant och en tillgång att komma ifrån det stora och fokusera på det lilla. Två arbetslag har tillfrågats om de vill ställa upp på en intervju rörande skriftliga omdömen. Lärarna är alla verksamma på samma skola, en liten skola med 280 elever i år F-6. Skolan består av två arbetslag, ett för år F-3 och ett för år 4-6, som båda tillfrågades om det var villiga att ställa upp på enskilda intervjuer rörande skriftliga omdömen. Alla har ställt sig positiva till medverka i arbetslaget för år F-3, medan endast 3 lärare kunde medverka i intervju ur arbetslaget för år 4-6. Att intervju alla åtta som erbjöd sig vara med på intervju skulle vara för tidskrävande, att bara välja de 3 i arbetslag år 4-6 skulle göra arbetet för torftig. Valet blev att redovisa det arbetslag som alla ifrån ställde upp på intervju. Då denna skola huvudsakligen består av kvinnliga lärare har inte någon hänsyn till kön varit aktuell i urvalet, däremot har ett urval av två äldre lärare samt två yngre lärare gjorts i förhoppning om att se om yrkesverksamma år spelar in i tolkningen av skriftliga omdömen.

¹³ Stukat. (2005) s. 39

¹⁴ Ibid. (2005) s. 63

4.2 Textanalys

Transkriberingen är direkt återgiven och har sedan reducerats i en sammanfattande text. Detta har sedan tolkats och i analysen har vissa informativa begrepp framträtt och därför plockats ut i de olika intervjuerna.

En hermeneutisk tolkning av intervjuerna har gjorts utifrån frågorna, *vad är det som visar sig?* och *vad är innebörden i det?* Tolkningen av intervjuerna har inte till syfte att söka absolut sanning, intervjuerna har tolkats, det innebär att skilda innebörder härletts från yttranden. Det finns alltid en risk med att tolka intervjuer, varje läsare, varje mottagare, närmar sig en text med en förförståelse, utan viss förförståelse är tolkning omöjlig.¹⁵

5. Avgränsning

På grund av att arbetet med skriftliga omdömena har fortskridit olika på skolorna runt om i Sverige. En del skolor har kommit långt i sitt arbete medan andra precis ligger i startgroparna, har jag inte för avsikt att se hur lärarna jobbar med skriftliga omdömen. Istället vill jag ha fram deras tankar och åsikter, hur denna förändring påverkar dem i sin uppfattning kring skriftliga omdömen. Det skulle vara intressant, vid ett senare tillfälle, att undersöka hur dessa lärare och den skola de jobbar på utvecklat sitt arbete med skriftliga omdömen. Men just nu fokuserar denna uppsats på hur skriftliga omdömen på ett initialt stadium uppfattas och tankar kring detta. Tidsaspekten och mängd av information har medfört att intervjuerna gjorts på en skola.

6. Aktuell forskning

Betyg och bedömning har och kommer troligen alltid vara ett hett diskussionsämne som vädrar många tankar och åsikter. Betygs- och bedömningsdiskussionen speglar ofta hur vi vill att skolan ska vara, vad vi har för åsikter kring betyg och bedömning återger ofta vår uppfattning om skolvärlden. Dock är inte avsikten att gå in på olika syften om hur skolan bör formas och vara, istället kommer här en sammanfattning om intressanta diskussioner kring forskning om vårt gällande betygs- och bedömningssystem, det vill säga det målrelaterade betygen. Den forskning som återges är svensk forskning och avsikten är att ge läsaren en bild av hur forskning och diskussion förs inom skolväsendet.

¹⁵ Bergström, Boréus. (2000) s.26

Alla människor kan utvecklas och växa. Skolverket hänvisar till resultat från forskning som entydigt visar att höga och positiva förväntningar har stor betydelse för elevers framgång i skolarbetet. Därför menar skolans myndighet att det är viktigt med insatser och förändringar, så att elevens självuppfattning och självtillit bevaras och stärks.¹⁶

Betygen står symbol för kontroll och som en igenkännande symbol för föräldragenerationen menar Håkan Andersson i sin bok *Varför betyg?* ”Under min tid hade vi minsann betyg och det har jag aldrig tagit skada av”, enligt Andersson en återkommande kommentar från föräldrar när de vill veta hur deras barn ligger till i skolan.¹⁷

Ingrid Carlgren menar att det inte finns några perfekta betygssystem.¹⁸ Det målrelaterade betygssystemet innefattar framförallt en utmaning för läraren då det förutsätter ett verksamt professionellt omdöme. Carlgren menar på att det alltid ingått i lärarens roll att betygsätta och bedöma, men med dagens betygssystem förväntas läraren diskutera grunden för sin bedömning inte bara med kolleger utan också med elever. Trovärdigheten i lärarnas bedömningskompetens blir viktig men också att bedömningen kan kommuniceras till eleverna på ett begripligt sätt.¹⁹

I artikeln *”I behov av särskilt stöd – och ändå godkänd?”* för Ingemar Emanuelsson en diskussion där formuleringen kring betyg och bedömning starkt är kopplad till strävansmål i kursplanen. Strävansmål inom skolan ska vara högt satta, anser Emanuelsson. De kan gärna delas upp i etappmål, men det han problematiserar i sin artikel är att alla elever har olika förutsättningar för lärande och därför når dessa mål på olika sätt och olika lång tid.

Så är dock inte fallet i nu gällande betygssättning och godkännande. Etappmålen definieras lika för alla i form av kunskapsnivåer som skall nås på samma tid av alla elever, i grundskolan på nio år.²⁰

Bedömningen sker, med andra ord enligt Emanuelsson, inte utefter individens framsteg eller kunskapslärande definierade efter individens mål, utan efter en redan given nationell bedömning. Bedömningen sker istället utefter en representativ optimalt lärandearbete av en

¹⁶ Allmänna råd för DEN INDIVIDUELLA UTVECKLINGSPLANEN med skriftliga omdömen.(2008) s.8

¹⁷ Andersson (1999) s. 127

¹⁸ Carlgren (2002) s. 18

¹⁹ Ibid. s. 17

²⁰ Ibid. s. 29

elev i aktuell åldern och inte utefter egna förutsättningar som individ. Emanuelsson hänvisar till att all tillgänglig forskning visar att barns och ungdomars lärande ”normalt” inte sker på ett sådant sätt, att alla lär sig lika mycket på samma tid bara för att det är lika gamla och finns i samma undervisningsmiljö. Lärande är processer som sker inuti barnet, och som är beroende av olika förutsättningar. Vilket leder till att det inte är möjligt för alla elever att lära sig samma saker och lika mycket fram till ett visst tillfälle vid en viss ålder finns inte.²¹

Viveca Lindberg är lektor i pedagogik, tar i artikeln ”*Införandet av godkändgränsen – konsekvenser för lärare och elever*” upp förändringar i och med införandet av det målrelaterade betygssystemet. Bland annat har hon i intervjuer kommit fram till att det finns en stor skillnad hos läraren vid kommunikationen med andra lärare, elever och föräldrar, det vill säga att det finns en stor variation hos lärarna hur kommunikationen ter sig. I samma artikel framkommer det att de lärare som arbetat i flera år hade svårt att identifiera det nya synsättet på kunskap, de såg sig själva som nybörjare i bedömningsarbetet igen.²²

Maj Thörnvalles avhandling ”*Uppfattningar och upplevelser av bedömning i Grundskolan*” framlagd på Institutionen för pedagogik på Malmö Högskola, är en omfattande presentation av elevers och lärares uppfattning om bedömningar i skolan. Genom kvalitativa undersökningar och djupintervjuer har hon bland mycket annat sammanfattat följande om lärares uppfattning av bedömning i skolan med de nya målrelaterade betygen.

”Förändringarna i bedömningsförfarandet anger en riktning mot mera formativa och kvalitativa bedömningssätt. Eleven bedöms oftare individuellt och ur ett helhetsperspektiv till gagn för elevens vidare utveckling. Ofta framförs bedömningarna muntligt i positiva termer med hänsyn till elevens personliga förmåga och psykosociala förhållanden, som kan inverka på skolprestationerna. Indirekt kan detta ge eleven en bättre självkänsla. Tendenserna är att lärare – elev – dialoger sker i större omfattning utan konventionella prov som bakgrund och är mera processinriktad.”²³

Thörnvall har alltså funnit att bedömningar är processinriktade och sker i en dialog istället för som man tidigare bedömde med prov som bakgrund.

²¹ Carlgren (2002) s. 31

²² Thörnvall (2001) s. 47

²³ Ibid. (2001) s.121

Formativa bedömningar och ett helhetsperspektiv blir tydliga resultat i Thörnvalls forskning, dessutom uttrycks bedömningarna på ett positivt sätt för att stärka elevens självkänsla. Kommunikationen har ökat genom en dialog mellan lärare och elev, en dialog som ersatt provresultaten och som ska verka i en process för elevens utveckling inom skolan.

7. Bakgrund

För att få bild av vad som skett innan denna förändring, att skriftliga omdömen är obligatoriska och får vara betygslänkande, börjar uppsatsen med en återblick för att skapa en bakgrund och samt underlätta läsningen av uppsatsen. Skolan är en föränderlig arena med många aktörer som verkar. Utbildningsdepartementet är de som utvecklar och förändrar skolan genom att framarbete skolförordningar och skollagar. Skolverket är den myndighet som ska se till att dessa förordningar och lagar implementeras och arbetas utefter, bland lärare, rektorer och skolledningen. I detta kapitel kommer en återblick ges på tidigare samt dagens betyg- och bedömningssystem. Dessutom presenteras skolans uppdrag och vad det blir för förändring, enligt skolverket, i och med införandet av skriftliga omdömen.

7.1 Betyg och bedömning

Betygens officiella funktioner är att förmedla information till elever, föräldrar och lärare om hur eleven nått kunskapsutvecklande. De ska även verka som en motivation för eleven att göra ett försök att nå nästa betygsgrad, samt verka i ett urval till vidare utbildning efter grundskolan. Deras dolda funktioner är kontroll och legitimitet, det vill säga en kontrollinstans att eleven nått de nationella målen samt dess berättigande som en given instans i den samhälliga skolformen.²⁴

7.1.2 Det relativa betygssystemet

Införandet av läroplanen för grundskolan 1962, Lgr 62, medförde även att ett nytt betygssystem togs i bruk. Det var det relativa, eller det grupprelaterade betygssystemet som låg till grund för dåtidens bedömning. Det relativa betygssystemet byggde på den matematiska teorin om normalfördelning och hade som främsta syfte att på ett systematiskt och tillförlitligt sätt rangordna eleverna sinsemellan för att därigenom garantera ett rättvist urval till studier vid gymnasium eller universitet och högskola.²⁵

²⁴ (Andersson, <http://www.pedag.umu.se>, 2008) 2008-09-12

²⁵ <http://www.skolverket.se/sb/d/208/a/6338> 2008-11-23

Betyg sattes i alla stadier, med undantag för lågstadiet, där betyg gavs i ämnena svenska, matematik, kristendom, hembygdskunskap, musik, gymnastik samt slöjd i årskurs 3.

7.1.3 Dagens mål- och kunskapsrelaterade betygssystem

Från 1994 tillämpas ett nytt betygssystem, det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet. Det nya betygssystemet ska ge bättre information om elevers kunskapsutveckling och kunskapsprofil i jämförelse med det grupprelaterade.²⁶

I det målrelaterade system som tillämpas nu måste elevernas kunskaper bedömas i relation till specificerade kunskapskvaliteter i form av mål och kriterier. Beroende på vad ämnets eller kursens mål är, ska bedömningen ske utefter detta, vilket ska medföra att eleverna utvecklar kunskaper uppsatta för de specifika målen. Betygskriterierna beskriver och preciserar de kunskapskvaliteter som gäller för respektive betyg.²⁷

I grundskolan finns endast betygskriterier för VG och MVG. Relationerna mellan betygsstegen har sin grund i kvalitativa olikheter och inte i olika positioner på någon form av skala. VG-kvaliteter är mer värda än G-kvaliteter därför att de förutom att innefatta G-kvaliteterna också innefattar ytterligare kvaliteter. Dessa ytterligare kvaliteter representerar kunnande som ses som mer kvalificerat än det som krävs för betyget G. Motsvarande gäller för MVG-kvaliteterna som representerar det mest kvalificerade kunnandet.²⁸

7.2 Skolans uppdrag

Skolan är en mötesplats för många människor, för dem som deltar i detta sammanhang handlar det mycket om ett socialt möte där man själv som lärare eller elev bedömer andra människor, till det att man själv blir bedömd. Läraren bedömer eleven, som i sin tur bedömer, i en annan betydelse läraren, och sina klasskompisar, men läraren kan även bedöma en annan lärare eller skolledningen. I interaktion med andra människor är människan en bedömande individ. Bedömningen här behöver inte stå i negativ bemärkelse, utan tvärtemot ses som ett positivt inslag grundläggande för skolutveckling.

Det är skolans ansvar att skapa en atmosfär och ställa sådana resurser till förfogande att varje barn, elev eller studerande kan utvecklas i sitt lärande på bästa tänkbara sätt. För att befrämja

²⁶ . <http://www.skolverket.se/sb/d/208/a/6338> 2008-11-23

²⁷ Ibid. 2008-11-23

²⁸ Ibid. 2008-12-11

lärandet måste varje elev bedömas utifrån sina inre och yttre förutsättningar och lärandemiljön måste anpassas efter varje individs specifika behov.²⁹

Skolverket menar att läraren måste på ett aktivt sätt skaffa sig det behövliga underlaget till bedömning genom observationer, samtal, elevarbeten, projektarbeten, grupparbeten och genom enskilda uppgifter med syfte att pröva delar av den aktuella kunskapen.³⁰

I de lägre åren i grundskolan är det främst fråga om bedömningar som syftar till att avgöra om eleven och undervisningen är på rätt väg. Och om det arbete som skola tillsammans med hemmet bedriver är det bästa möjliga för att varje barn ska kunna nå de uppsatta målen.³¹

7.3 Förändring av skriftliga omdömen

Från höstterminen 2008 har riksdagen, efter förslag från regeringen, bestämt att häva den riksdagsbindning³², som gäller för skriftlig information om elevens skolgång i samband med utvecklingssamtal i grundskolan och motsvarande skolformer. Tidigare skulle sådan information alltid bygga på en överenskommelse i det enskilda fallet och inte ha karaktären av betyg gäller därmed inte längre.³³ Föreskrifter om hur skriftlig information ska hanteras finns i respektive skolformsförordning. Det som sker i och med att man genomför denna omarbetning, är att bestämmelserna om den individuella utvecklingsplanen förändras. Utvecklingsplanen ska inte endast vara framåtsyftande, den ska även innehålla omdömen om elevens kunskapsutveckling i varje ämne. Dessa omdömen får vara betygsliknande och förbudet mot att skriftlig information om elevens skolgång ges karaktären av betyg upphör. Hur dessa skriftliga omdömen ska utformas är upp till varje skolas rektor att besluta. Utvecklingsplanen får även innehålla annan information om elevens skolgång om rektor

²⁹ Bedömning och betygssättning. 2001 s.16

³⁰ Ibid. s. 16

³¹ Ibid. s. 11

³² Riksdagsbindning är ett uttal av riksdagen som ansetts mer eller mindre bindande för regeringens utformade. (www.riksdagen.se 2009-08-29)

³³ En individuell utvecklingsplan med skriftliga omdömen.(Departementspromemoria 2008) s.3

beslutar detta.³⁴ Denna information om ändringen fanns senare även med i budgetpropositionen som lades fram för kommande år.

Utdrag ur "5. Budgetpropositionen för 2009"

*"Föräldrar har rätt till information om hur det går för deras barn i skolarbetet. Regeringen har därför ändrat förordningsbestämmelserna om individuella utvecklingsplaner i de obligatoriska skolformerna. Från och med höstterminen 2008 ska utvecklingsplanen även innehålla skriftliga omdömen om elevernas kunskapsutveckling. Utvecklingsplanen får även innehålla annan information. Utvecklingsplanen får även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt. I utvecklingsplanen ska överenskommelser mellan lärare, eleven och vårdnadshavare dokumenteras. Genom ändringarna hävdes det tidigare förbudet mot betygslänkande skriftlig information. Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen."*³⁵

Denna förändring ska ge föräldrarna tydligare information om deras barns skolgång, de skriftliga omdömena som blir obligatoriska verkar som en direkt länk mellan förälder och elev, samt att det ska medverka till en klar kommunikation mellan elev, föräldrar och lärare.

7.3.1 Skälen för förslaget

Enligt Utbildningsdepartementets promemoria är behovet av skriftliga omdömen en fråga från elevernas föräldrar. Många uttrycker att det vill ha information om sitt barns utveckling som ger klara signaler om vad som behöver förbättras för att målen i skolan ska uppnås. Vidare understryker man att elever och föräldrar har rätt till en god och tydlig information om elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling samt om behov av särskilt stöd eller andra insatser behövs. Genom att införa skriftliga omdömen ska alla parter, elev, lärare och föräldrar kunna följa utvecklingen mot målen i läroplanen och i kursplanerna redan från det att eleven påbörjar sin skolgång.³⁶ Informationen som föräldrarna får när utvecklingssamtal hålls upplevs ofta som otydlig, ett sätt att öka tydligheten är att lärarna får möjlighet att uttrycka sig i mer betygslänkande former genom skriftliga omdömen. En annan orsak är att man vill stärka den individuella utvecklingsplanen, vilket medföljer att skriftliga omdömen i de lägre åldrarna är nödvändiga enligt Utbildningsdepartementet.

³⁴ En individuell utvecklingsplan med skriftliga omdömen.(Departementspromemoria 2008)s.3

³⁵ www.riksdagen.se 2009-08-29

³⁶ En individuell utvecklingsplan med skriftliga omdömen.(Departementspromemoria 2008) s.4

7.3.2 Utformningen av skriftliga omdömen

Utformningen av skriftliga omdömen ska arbetas fram så att elevens kunskaper och prestationer framgår med utgångspunkt i de mål som finns i läroplan och kursplaner. De skriftliga omdömena kan uttryckas i form av en text eller en symbol som beslutas lokalt på den enskilda skolan och som anpassas till elevernas ålder och mognad. Informationen bör vara formativ, det vill säga att läraren lyfter under pågående process fram elevens utvecklingsmöjligheter i syfte att stimulera till fortsatt lärande. Det är upp till lärare och rektor att besluta om informationens form och innehåll för att den ska kunna passa verksamheten och eleverna vid den enskilda skolan. Om rektor beslutar, ska utvecklingsplanen även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt i relation till målen i läroplan och kursplanerna.³⁷ Utvecklingssamtalen är ett trepartssamtal och ska verka för ömsesidig information, vilket ska leda till åtagande om det ansvar parterna har för att eleven ska nå målen. Överenskommelser under utvecklingssamtal ska dokumenteras i utvecklingsplanen, detta ska ses som en bekräftelse på och ett ansvarskontrakt om vad som har beslutats.³⁸

7.3.3 Skolverkets råd

I slutet av oktober 2008 kom Skolverket ut med ett förslag hur man kan arbeta med förändringen rörande skriftliga omdömen. Allmänna råd från skolverket utgår från en författning och anger hur man kan eller bör handla och syftar till att påverka utvecklingen i en viss riktning och främja en enhetlig rättstillämpning. Dessa riktlinjer som Skolverket ger riktar sig till lärare, skolledare och annan personal i grundskolan. De vänder sig också till skolhuvudmännen, som har det yttersta ansvaret för skolans insatser att främja varje elevs utveckling i riktning mot de nationella målen. Dessa råd bör följas, såvida man inte kan visa på, att man följer kraven i bestämmelserna fast man arbetar på ett annat sätt.³⁹

Skolverket menar att det är upp till lärarna att utveckla och använda ett gemensamt och sakligt språk i dokumentationen, samt att ha gemensamma rutiner och former för dokumentationen av elevernas kunskapsutvecklande. Man bör även informera elev och vårdnadshavare om vilka kunskaper och kunskapskvaliteter som ska bedömas, dessutom ska

³⁷ En individuell utvecklingsplan med skriftliga omdömen.(Departementspromemoria 2008)s.5

³⁸ Ibid. s.6

³⁹ Ibid. s.3

läraren beskriva och bedöma elevens kunskapsutveckling i relation till de nationella målen och hur dessa har tolkats lokalt och konkretiserats i undervisningen.⁴⁰ En tydlig uppföljning och bedömning av elevens kunskaper, lärande och utveckling förutsätter att de mål som undervisningen har inriktats mot är tydliggjorda, Skolverket pekar på vikten av tydlighet i de skriftliga omdömena så man kan följa elevens kunskapsutveckling med hjälp av dessa. Bedömning och betyg ger, liksom kursplanernas mål, vägledning för den lokala planeringen av undervisningen, det blir även ett hjälpmedel för läraren att bedöma sin egna undervisning och förändra den om så är nödvändigt.⁴¹

Bedömningen av elevens lärande och resultat ska vara sakliga och grunda sig på dokumentation och analys av var eleven befinner sig i relation till läroplanens och kursplanernas mål, liksom till överenskommelser som gjorts vid tidigare utvecklingssamtal. Omdömena ska inte innehålla värderingar av elevens personliga egenskaper.⁴² Dokumentationen ska även ligga till grund för skolutveckling, då den verkar som en analys för verksamheten, den svarar på om det finns behov av förändring grupp-, ämnes-, eller skolnivå. Dokumentationen blir underlag till resursfördelning och kompetensutveckling.⁴³

Skolverket råder till att utforma de skriftliga omdömena som kortare meningar eller symboler som i några steg beskriver elevens kunskaper i förhållande till i förväg bestämda kunskapsnivåer och förmågor. Det är viktigt att notera att dessa betygsliknande omdömen inte är nationellt standardiserade, det finns inget krav på nationell likvärdighet vilket medför att jämförelser mellan bedömningar av elevers resultat i olika skolor inte ska göras. Det är den enskilde rektorn som avgör om omdömena ska vara betygsliknande och hur iså fall ska utformas.⁴⁴

7.3.4 Nationell skillnad

Det finns olika sätt att arbeta med dessa skriftliga omdömen. Det är upp till rektorn att bestämma hur man ska implementera detta arbete på sin skola. Från Hågalsskolan och

⁴⁰ Allmänna råd för DEN INDIVIDUELLA UTVECKLINGSPLANEN med skriftliga omdömen.(2008) s.4

⁴¹ Ibid. s.5

⁴² Ibid. s.5-6

⁴³ Ibid. s. 6

⁴⁴ Ibid. s. 8

Malmaskolan i Uppsala, kan ett konkret exempel hämtas.⁴⁵ Det två skolorna har påbörjat en omfattande process med att konkretisera hur undervisningsmål, pedagogisk verksamhet och bedömning bör kopplas till varandra. De båda skolorna har bestämt att inte bedöma elevers sociala utveckling, istället prövar lärare och skolledare sig fram tillsammans i olika steg. Det understryker att det är en process som inte har någon given riktning. Denna termin håller de på att utarbeta en lektion som ska genomföras i alla klasser. Lektionen ska användas för att testa hur lärarna gör sina bedömningar, vad de bedömer lika och vad de bedömer olika. Skolorna har även börjat arbeta fram matriser för bedömning, men dessa är inte helt oproblematiska då det kan bli orimligt omfattande och tidskrävande, men även att indelningen av matriserna kan uppfattas som betygsteg, och detta är inte meningen menar biträdande rektor.⁴⁶

I en annan del av Sverige, närmare bestämt Borås, så avvaktar man med att börja arbeta med de skriftliga omdömena.

I Borås har man kommit fram till att det ska tas fram gemensamma kriterier för omdömena. Men dessa är ännu inte klara. Men nu är det i många skolor dags för utvecklingssamtal, då föräldrar och elever träffar lärare. Och alla kommer inte denna termin att få det skriftliga omdöme som regeringen har fattat beslut om. – Vi har sagt att vi avvaktar, säger Rolf Runesson, rektor för skolorna i Målsryd och Rångedala.⁴⁷

Skolorna i Borås har gjort ett medvetet val att vänta med införandet av skriftliga omdömen då det vill utarbeta gemensamma kriterier för omdömena. Utvecklingssamtalen står för dörren och på grund av tidsmässiga skäl har man inte hunnit arbeta fram ett gemensamt förhållningssätt.

7.3.5 Kritiska röster och åsikter

Röster från olika håll har höjts gällande denna snabba förändring i betygslänkande omdömen, bland annat så tycker Mats Ekholm, professor och skolutvecklingsforskare vid Karlstads Universitet, att Björklund ”blundar och tror” när han driver sin skolpolitik (SvD 30/8-08). Även de två lärarförbunden tillsammans med socialdemokraternas partiledare Mona Sahlin är kritiska till skriftliga omdömen för 7-åringar. Vidare menar man att en skol- och

⁴⁵ Lärarnas Tidning Nummer 18 2008

⁴⁶ Lärarnas Tidning Nummer 18 2008

⁴⁷ Borås Tidning, [http://www.bt.se/nyheter/boras/inga-skriftliga-omdomen-pa-borasskolor---trots-regeringsbeslut\(952821\).gm](http://www.bt.se/nyheter/boras/inga-skriftliga-omdomen-pa-borasskolor---trots-regeringsbeslut(952821).gm) 2008-11-05

utbildningspolitik som bedrivs i skarp konflikt och som kan ändra kurs vart fjärde år är direkt skadlig. (DN 29/12-07)

Forskaren i betyg och bedömning på Stockholms Universitet, Viveca Lindberg, menar att det som kommer ske i och med de nya skriftliga omdömena är en flora av olikheter. Hon instämmer även i att det är ett förhastat beslut och att det finns för lite forskning om på vilka grunder lärare sätter betyg.

”Det finns för lite svenska exempel på hur bedömningsverktyg bör vara konstruerade för att ge en mångsidig och framåtsyftande bild av elevernas kunskap. Och det finns för lite erfarenhet av mer utvecklade bedömningsätt på fältet.”⁴⁸

Lindberg ställer sig alltså kritisk till införandet av skriftliga omdömen då det finns för lite erfarenhet av ”bedömningsverktyg” inom den svenska skolan.

8. Resultat

Urvalet att redovisa fyra intervjuer i detta arbete har gjorts på grund av att det skulle bli för omfattande med fem intervjuer, samt att liknande åsikter och tankar finns presenterat i de fyra utvalda intervjuerna. I resultatet redovisas intervjuerna. De fyra olika lärarna ”namnges” av olika bokstäver för att personifiera svaren så det inte blir hopklumpade, samt för att hålla isär åsikter och synpunkter. I intervjuerna har olika begrepp framkommit som får stå som rubrik för varje resonemang.

8.1 Tematisering

I intervjuerna framkommer begrepp som är lärarnas uppfattning kring skriftliga omdömen. Begrepp som jag har tematiserat och som återkommer är *matriser, offentlig, gemensamma språket, ambivalens* och *målrelaterat*.

Med matriser menas en mall som utformas så att det blir enhetligt. Syftet är att alla gör lika, till utformning, språkval och att information blir enhetligt. Matriserna fyller olika funktioner, när det kommer till skriftliga omdömen kan det vara ett hjälpmedel för lärare, elev och förälder. Finns det uppspaltat vad eleven bör klara av i de olika årskurserna blir det en mall som enhetligt kan följas.

⁴⁸ Lärarnas Tidning nr18 2008 s.6

När en handling blir offentlig har alla möjlighet att ta del av den. Offentlighet i detta sammanhang syftar till att skriftliga omdömen blir offentliga handlingar, vilket innebär att innehållet i skriftliga omdömen kan granskas av alla i samhället.

”Gemensamma språket” är ett begrepp som återkommer i olika sammanhang kring skriftliga omdömen, dels av lärarna i intervjuerna samt i regeringens förslag till skriftliga omdömen. När man refererar till gemensamma språket vill man uttrycka sig så lika som möjligt och lägger samma innebörd i centrala termer, strävan är åt samma håll och att man pratar om samma saker och inte drar åt olika riktningar kring skriftliga omdömen. Ett exempel nedan är från Skolverkets hemsida där det gemensamma språket kommer på tal.

- *Det är viktigt att alla lärare på skolan har ett gemensamt språk när omdömena ska formuleras och att de anpassas efter elevens ålder, säger Mona Bergman, ansvarig på Skolverket.⁴⁹*

Ambivalens enligt nationalencyklopedin är *kluvenhet, konflikt mellan motstridiga känslor, impulser eller föreställningar.*⁵⁰ Den osäkerhet som visar sig hos intervjupersonerna i samband med skriftliga omdömen tolkas som ambivalens. Det är när intervjupersonerna visar en tveksamhet i sina svar, samt resonerar med sig själva och ställer öppna frågor som de inte svarar på själva.

Varje ämne i svenska skolan är målrelaterade. Det finns mål i de olika ämnena som eleverna ska nå upp till i olika åldrar. I detta sammanhang pratar lärarna om att omdömena är en bedömning på om eleven nått upp till de uppsatta målen i respektive ämne.

8.2 Matriser

Lärare A har stora förväntningar på Skolverket i denna fråga, hon menar att matriser är nödvändigt för att arbeta med skriftliga omdömen. Hon uttrycker en osäkerhet hur hon förväntas bemöta skriftliga omdömen och hur det ska implementeras på hennes arbetsplats. Hon uttrycker att hennes egen förmåga att strukturera har brustit. I intervjun kommer det fram ett ifrågasättande av sin egen person som lärare och en känsla av tveksamhet. Det hon frågar sig själv är: *Hur har jag klarat alla dessa år att få elever godkända?* Det kan även visa på att efter lång erfarenhet inom skolan är man van att jobba efter givna mallar. Läraren blir styrd av

⁴⁹ <http://www.skolverket.se/sb/d/2425/a/13321>

⁵⁰ <http://www.ne.se/ambivalens> 2009-08-05

dokument om hur man bör arbeta och är så inkörd med detta att man nu blir väldigt tveksam när formen inte meddetsamma är gjuten för ett handlande. Hon använder uttrycket att sätta ”på pränt”, hon uppfattar att det idag ökar medvetenheten kring elevens position genom att dokumentera detta. Hon konstaterar att dokumentation är en tillgång för både lärare och elev, och att detta skulle vara bra då det kan vara svårt att uttrycka verbalt vad som fattas.

Lärare A återkommer under hela intervjun i ett resonemang kring matriser, hon förutsätter att matriser behövs för att kunna jobba med skriftliga omdömen. Att sätta på pränt vad som saknas hos en elev med hjälp av matriser. Hon tycker att det är fullständigt vansinnigt att det är upp till rektorn att bestämma hur man ska arbeta med detta. Det är en nationell angelägenhet, så om det är något hon förväntar sig av Skolverket så är det matriser. Staten med Skolverket som myndighet ska utforma standardiserade matriser, det är något som lärarnas arbetsgivare skulle kunna förse oss med. Hon avslutar med att ”*det går inte att alla ska sitta och uppfinna hjulet igen*”

Lärare A uttrycker att det inte är meningen att ”uppfinna hjulet igen”, om vi inte ska uppfinna det igen så måste ju något redan finnas där. Men det där något, är det skriftliga omdömen? Med de utvecklingssamtal som läraren är skyldig att hålla varje termin finns en metod som är välutarbetad. Det nya är att de som sägs även ska komma i skriftliga omdömen som får vara betygslänkande. Denna förändring påverkar lärare A mer än den kanske borde göra, rutiner ändras och Lärare A ställer sig osäker till detta. Hon kan se det positiva med att få ner det på pränt men samtidigt ställer hon sig tvekande till hur detta ska gå till. Inblandningen av rektorn i beslutandeprocessen uppfattas negativ. Hon vill ledas men inte av rektorn. Här uppfattas ett uns missnöje med att rektorn får ett sådant inflytande över område denne inte bör hantera.

Även Lärare B är helt bestämd och tvivlar inte på att det är matriser som behövs när man jobbar med skriftliga omdömen. Det är genom matriser man kan skapa det gemensamma språket. Återigen är det styrning av givna mallar som ska få lärarkåren att stå enad. Det blir mönster som är igenkännande som driver bort osäkerheten av att bli missförstådd. Likt den föregående läraren med många verksamma år, efterfrågas matriser även av Lärare B.

Lärare C anser att det kluriga just nu med skriftliga omdömen är att formulera sig kortfattat. Hon menar att utvecklingssamtalen inte är så långa och att det därför krävs en tydlig matris som är lättfattlig för elever, lärare och föräldrar.

8.2.2 Offentlighet

Att skriftliga omdömen blir offentliga handlingar ser Lärare A inga risker med. Det vill säga *”om det är vetenskapligt framtagna matriser så det inte är något flum”*, då finns det inga risker med att de är offentliga.

Lärare B är även hon en rutinerad lärare med sina 35 verksamma år inom yrket. Direktiv från rektor att inte skriva några skriftliga omdömen denna termin tar hon med ro. Hon poängterar att det måste komma tydliga besked från Skolverket innan arbetet kan sätta igång med skriftliga omdömen. Hon tvekar i svaren kring skriftliga omdömen. Hon tror det svåra blir hur man ska skriva elevers skriftliga omdömen, samt vad det ska innehålla för att inte skapa missförstånd bland lärare, elever och föräldrar.

”... uttrycka sig på ett sätt så det inte kan misstolkas. Om det nu är en offentlig handling, som vem som helst ska kunna gå in och titta på efteråt. Att man får något gemensamt språk.”

Lärare B ställer sig frågande till om skriftliga omdömena kommer underlätta hennes arbete, däremot tror hon det kommer bli merjobb för att skapa allmängiltiga formuleringar. Tidigare har hon till utvecklingssamtalen skrivit egna anteckningar och låtit föräldrarna läsa dem, men hon säger att nu får det inte vara ett *”personligt tyckande”* då det ska sparas i ett arkiv.

Offentligheten oroar lärare B, att de skriftliga omdömena helt plötsligt ska kunna läsas av alla och inte bara av den som det skrivs för. Att det blir offentliga handlingar skapar merjobb för lärare B, att man är tvungen att tänka efter och inte låta det bli *”ett personligt tyckande”*. Här kommer frågan om hur objektiv en lärare kan vara, och för den delen, hur objektiv bör den vara. Självklart har läraren en plikt att bedöma kunskap på ett objektivt sätt, men vad är det som förändras nu när skriftliga omdömena blir obligatoriska? Det får inte bli *”ett personligt tyckande”* samt att *”nu kan vem som helst kunna gå in och titta på efteråt”*, genom dessa citat frambringar lärare B en oro och rädsla. Oron i att nu måste läraren verkligen genomföra sin dokumentation noga, men även en rädsla för att det ligger kvar i arkiv någonstans och kan om någon vill tas fram.

Lärare C upplever även en tidsbrist i arbetet kring skriftliga omdömen som påverkar hennes eget formuleringsarbete.

”Och tiden, man måste ju samla in fakta så man verkligen kan stå för det här.”

Det blir en tidsmässigfråga när de skriftliga omdömena nu ska arkiveras och sparas, men även att man noga måste skriva sina omdömen så man kan stå för de som sägs i omdömena om eleven i fråga.

Lärare D säger att det är olika från lärare till lärare hur man jobbar med skriftliga omdömen, det finns ingen policy eller någon utbildning har inte heller givits.

Bristen på utbildning återkommer och problematiken av tydlighet. Tidigare har hon använt *"fackspråk"* som hon förmedlat vidare till föräldrar och elev, hon säger att hon har kunnat *"bäddat in vissa saker"*. Hon har hon inte tillåtit föräldrar och elever att läsa hennes anteckningar men det är något hon ändrat på med start denna termin.

"Och sen, det som känns lite läskigt är ju att det man skriver står ju där. Det kan ju granskas och det är officiella handlingar som alltid ska kunna tas fram. De skriftliga omdömena jag har gjort tidigare har ju haft för mig själv, inlåsta."

Osäkerheten blir tydlig igen i och med att det blir offentliga handlingar. Lärare D uttrycker i citatet ovan, *"det som känns lite läskigt"*, vilket visar på att det skrämmer att det helt plötsligt finns en möjlighet att läsa hennes bedömningar. Tidigare hade hon hållit de omdömen hon förmedlar på utvecklingssamtalen för sig själv, men i och med denna förändring i att omdömena ska vara offentliga är hon tvungen att öppna sig och har börjat visa sina egna anteckningar under samtalen med föräldrar och elever.

8.2.3 Gemensamma språket

Det gemensamma språket är något lärare B vill uppnå med skriftliga omdömen. Ett språk som är lika för alla inom skolan, såväl för föräldrar, elever och lärare. Hon har själv låtit föräldrar och elever tagit del av sina anteckningar under tidigare utvecklingssamtal, men då har det funnits tvivel hos läraren, faran att bli missförstådd ligger på lur. Något som tycks oroa denna lärare är att tolkas fel gällande en elevs kunskapsförmåga, sociala förmåga och framsteg i skolan. För att inte läraren ska tvivla på om man når fram med rätt information, förespråkar hon ett gemensamt språk. Det finns ett intresse av rakare kommunikation samt intresset av att förstå och bli förstådd, vilket denne lärare tror skriftliga omdömen skulle skapa bra förutsättningar för och tillgodose alla parter inom skolan.

Lärare B menar även på att det måste formuleras betygslignande om det ska hänga samman med likvärdig bedömning. Här återkommer hon till det gemensamma språket som hon ser

som nödvändigt för detta arbete. Beroende på vilket ämne det är ser premisserna olika ut för skriftliga omdömen, i ämnena svenska och matematik tycker hon se att man kan mäta resultat.

”Läsa, skriva och räkna det kan man ju dela upp i olika moment, ex vissa talområden om man behärskar det. Om man behärskar addition, subtraktion, olika. Likadant med läsa, man ser hur olika svår text man klarar av.”

Men i samhällsorienterade och naturorienterade ämnen ser hon svårigheter i att ge skriftliga omdömen.

”Men sen vet jag ju som SO och NO på vårt stadium asså, där förstår inte jag riktigt hur man ska kunna få ihop skriftligt omdöme när man jobbar i grupper, man pratar kring en massa liksom. Det vete katten hur det ska se ut. Det undrar jag verkligen hur vi ska komma fram till det.”

För de svaga eleverna tycker lärare B att skriftliga omdömen blir att sätta svagheten på pränt, beroende på hur man ska formulera framsteg kan det missgynna dem.

”Det måste ju bli, det blir ju så för dem som är väldigt svaga. Att få det på pränt, att jämföra så om man ska ha en riktig skala. Klara, klara inte eller ska det vara nått dit eller är på väg att nå dit. Eller hur ska man utforma det.”

8.2.4 Ambivalens

Lärare A arbetar på skolan som speciallärare, hon har varit verksam inom yrket i snart 40 år och ställer sig frågande till skriftliga omdömen men uttrycker att på lång sikt kan detta vara bra. Hon berättar att på skolan har man inte börjat med att ge skriftliga omdömen, dels på grund av att rektorn sagt att detta inte ska göras om inte föräldrarna ber om det, dels som hon uttrycker med *”vi har inte tillräckligt på fötterna”*. Hon menar att det finns många frågetecken kring dessa betygslänkande omdömen.

I sitt arbete kan skriftliga omdömen vara en positiv förstärkning för sig själv, då hon upplever sig själv som ostrukturerad.

”Och jag måste säga, jag som person är en väldigt ostrukturerad människa. Så när jag, när jag ska, vad ska jag säga, förklara för en elev att vederbörande har nått ända hit så är jag väldigt otydlig. Jag har alltså inte förmåga att strukturera upp.”

Efter detta citat blir hon eftertänksam och fråga sig själv hur hon har varit som handledare under hennes många år inom skolan, hon tydliggör att hon sett elever utvecklas utan denna specifika handledning som skriftliga omdömen kan medföra.

Lärare C hade förväntat sig en föreläsning i början av terminen med innehållet skriftliga omdömen, men den uteblev och fylldes med annat. Direktiven från rektorn att avvakta med att

ge skriftliga omdömen denna termin har hon tagit till sig men hon ställer sig tveksam till att ge skriftliga omdömen redan nästa termin.

”Men jag som har en etta, jag har sagt till honom, att jag inte kommer göra det här nu. Utan jag ska få vänta tills i februari. Men jag är ju tveksam till om jag kommer att veta någonting mer då heller. Det beror ju på om det kommer ut något från Skolverket, något direktiv eller nått.”

Lärare C ser en tydlighet som skriftliga omdömen kan skapa. Det finns en positiv grundinställning hos denna lärare gällande skriftliga omdömen, något som genomsyrar hela hennes tänk igenom hela intervjun. Hon har dock några frågetecken och orosmoln rörande denna förändring, som hon uttrycker i att de inte har fått några direktiv och hon ställer sig frågande om det är möjligt att börja ge omdömen redan till våren. Likvärdigt anses som ett måste för dessa skriftliga omdömen. Att rektorn går in och bestämmer hur man ska arbeta med detta, kastar omkull hela hennes tänk om likvärdighet. Ambivalensen hos läraren blir extra tydlig då hon avslutar med en fråga och ett konstaterande. Frågan är hur detta arbete med skriftliga omdömen ska kunna genomföras på så kort tid och hon fastslår att det har gått väldigt snabbt från besked till handling. En kritisk åsikt som kan tolkas ifrågasättande, även om hon har en positiv inställning till skriftliga omdömen finns där en aning av kritik i konstaterandet.

Hon återkommer åter igen till formuleringsprocessen samt påpekar hon att i längden kan det nog vara positivt med de nya skriftliga omdömena.

”... i och med att det ska vara nedskrivet så ska det ju vara skrivet på ett sådant sätt att man kan ha kvar det och att vem som helst kan läsa det. Och där kommer man säkert hålla på att grubbla lite, hur man ska formulera. Sen när det väl är gjort, då tror jag att det kommer vara till hjälp och jag tror att det kommer vara jättebra! Det blir ju mycket tydligare, för alla parterna.”

I slutet av intervju blir hon eftertänksam och tystnar, efter några sekunder ställer hon en motfråga:

”Det kom så snabbt, hur kan man tänka att det ska förankras och genomarbetas när det går så fort?!”

Lärare D förmedlar en tämligen självsäker attityd till arbetet med skriftliga omdömen. Hon ser sig själv som den som ska lösa ”uppgiften”. Så länge hon själv kommer på en teknik att arbeta med skriftliga omdömen tror hon det kan vara till nytta. Å andra sidan kan man se viss osäkerhet i hennes inställning till skriftliga omdömen. Hon vacklar väldigt mycket fram och tillbaka i sitt resonemang kring ämnet. Detta kan även vara en process i en förändring som lärare D genomgår i och med de skriftliga omdömena.

8.2.5 Målrelaterat

Lärare C tror att målen man sätter upp för eleven blir tydligare i och med skriftliga omdömen. Detta kan generera i att man får ett bättre samarbete kring barnet.

Lärare C är den första som nämner kopplingen mellan målrelaterade bedömningar och skriftliga omdömen. Hon ser en tydlig förbindelse med att kunna förmedla dessa omdömen till föräldrar och elever i och med skriftliga omdömen. Det öppnar upp för en rak kommunikation och det blir klart och tydligt för alla parter, vilket hon tror kan ge bättre samarbete kring barnet. Man vet var barnet ska ta vägen, det skapar goda förutsättningar för klara och tydliga instruktioner från lärare till elev och föräldrar. I lärare C:s konstruktiva tänkande finns en röd tråd, även om hon ställer sig frågande till dessa skriftliga omdömen i vissa aspekter, så har hon begreppsmässigt involverat likvärdig bedömning och målrelaterat i arbetet med skriftliga omdömen. Det finns en ambition att arbeta på detta statligt givna uppdrag som hon åtagits i och med sin lärarprofession.

När frågan kommer till Lärare D om hur hon ställer sig till att det är upp till rektorn att avgöra hur man arbetar med skriftliga omdömen på skolan, blir hon förvånad och replikerar snabbt.

”Ja då kommer det ju INTE bli likvärdigt. Det kan jag inte förstå hur det ska kunna bli när vi gör så olika.”

Hon tror att skriftliga omdömen kan vara bra för både elever och föräldrar. Om det blir bra gjort så ska man kunna se vart eleven befinner sig idag och vart den är på väg. Hon anser att om hon själv hittar ett bra system för skriftliga omdömen, då kan det också underlätta sitt eget arbete. Hon uttrycker:

”Samtal är ett samtal, man har kvar det i minnet som man tycker att man behöver och så släpper man resten. Men om det finns där på skrift så, då kan man ju också dokumentera själv som förälder. Sen så tror jag också, som för mig själv som lärare att jag måste tänka ännu mer nu och göra det här riktigt grundligt.”

”Ett samtal är ett samtal”, beroende på hur hon som avsändare uttrycker sig med tonfall, gester och kroppsspråk kan informationen som hon förmedlar vid ett utvecklingssamtal mottagas på olika sätt. Hon uttrycker att föräldrar och elever kan välja hur mycket man vill ta in och senare fokusera på i ett samtal. Med de skriftliga omdömena tror Lärare D att det kan underlätta för föräldrar att följa sina barns skolgång, samt att denna dokumentation tydliggör saker i utvecklingssamtalet för dem.

Rektorn tycker hon inte har så stor inblick i lärarens arbete så hon har svårt att se att det är denne som ska bestämma hur arbetet kring skriftliga omdömens ska utformas. Lärare D

berättar att nytt för i år är också att de har fått mål för år 3, vilket hon tycker är väldigt bra och kopplar även det till de skriftliga omdömena, att det blir tydligt var man vill.

”Då kan man ju vara med redan från början och visa föräldrar och barnen, redan från ettan att det är de här målen vi har. Så att det känns jättebra.”

8.2.6 Betygsliknande

När Lärare A får frågan om hur hon ställer sig till att skriftliga omdömen kan vara betygsliknande, har hon ett långt utlägg om att hon själv måste ha en åsikt i frågan.

”Jag vet inte, jag vet inte vad det innebär det här uttrycket egentligen. Men om jag skulle göra en privat tolkning så, och det kan man ju undra varför jag ska behöva göra, men jag gör ju det. Det är ju lite märkligt att det är så vagt att jag ska behöva sitta här och tolka och det finns så mycket risker med det.”

Lärare A blir väldigt tvekan till att behöva uttala sig om att omdömena ska vara betygsliknande, tolkandet kan missförstås menar hon. Osäkerheten som visar sig genom denna tvekan kan vara ett sätt att skydda sig själv, hon anser sig frångå sin profession genom att tolka utefter egna värderingar och åsikter. En rädsla att man kanske själv har missförstått, man har ett behov att fullständigt vara insatt i detta arbete innan man uttalar sig om det. Begreppet betygsliknande skrämmer henne, det är omdebatterad diskussion att ge sig in i betygsdebatten. Hon förmedlar en känsla av att föredra att stå utanför den, men till slut ger hon frågande efter och visar på att hon har tänkt på det och bildat sig en uppfattning.

Lärare B är den enda som ställer sig positiv till att kunna ge skriftliga omdömen som är betygsliknande. Hon för ett resonemang kring vilka ämnen det blir svårare att ge skriftliga omdömen i. Hon menar att det är lättare att mäta resultat i matematik och svenska medan i de samhällsorienterade ämnena kan vara svårt då mycket av arbetet sker genom grupparbeten och muntlig framställning. Lärare B resonerar i den relativa bedömningen, där resultat kan mätas i statistik, inom matematik och svenska, samtidigt som hon i SO-ämnena är i den målrelaterade bedömningen. Hon uttrycker att hennes många år inom läraryrket har gett henne erfarenhet, vilket gör att hon kan välja, beroende vad hon själv som lärare tycker sig finna godtyckligt och matnyttigt för sin lärarroll.

Lärare C:s positiva inställning avtar då hon börjar resonera om att skriftliga omdömen får vara betygsliknande. Hon anser att det kan bli en hets hos elever och föräldrar med betygsliknande omdömen. Hon kommer även in på risken med att omdömena ska vara offentliga.

En av dessa aspekter som hon ställer sig kritisk till i de skriftliga omdömena är att det får vara betygsliknande. Hon antar det kommer skapa en betygshets, dessutom medverkar det till en tävlan främst hos eleverna. Att utföra rättvisa bedömningar på ett betygsliknande sätt förstår hon inte hur det ska gå tillväga, hon går inte in på en djupare betygss Diskussion, men är det en tendens till ett yttrande om att det inte finns några rättvisa betyg?

”Men då måste jag säga att jag är emot. I alla fall när det blir på det här sättet, hur ska det kunna vara rättvis? Man ska ju veta vad man strävar emot, det blir för hårt ändå. Just att det ligger kvar hur länge som helst, vilken journalist som helst kan gräva fram det och titta ”aha hur gick det i ettan”. Det oroar jag mig mest, att det blir bra formuleringar så att det verkligen visar det man vill visa. Då går det ju inte att varje rektor ansvarar för det här.”

Det ska finnas en tydlighet i bedömningarna menar Lärare C. Det ska stå klart mot vad man strävar. Sedan övergår resonemanget i att bedömningarna blir offentliga vilket oroar henne.

Att omdömena kan utformas betygsliknande känns helt främmande för lärare D, hon menar att man inte behöver blanda in betyg i de lägre åldrarna.

”För mig känns det helt främmande. Det tror inte jag att jag kommer hamna i. Jag ser inte, ja, det finns inte något från föräldrarna att de skulle vilja ha det. Å barnen, det finns inte i deras värld än. Jag tycker inte, här kan man fortfarande prata om att det går bra, det går...så kan man ha i olika betoning då, att det går riktigt bra. Att man har typ av sådana bedömningar, det känns som det inte finns någon anledning att jobba med det än.”

Det blir intressant när det kommer på tal hur hon ställer sig till att det får vara betygsliknande, hennes första reaktion blir att ta avstånd ifrån att det ska vara betygsliknande. Sedan uttrycker hon att det känns helt främmande och hon tror att den situationen inte kommer uppstå för henne. I stället blir betoningen av omdömena i utvecklingssamtalet en grundläggande källa om bedömningen var positiv eller negativ. Denna lärare resonerar inte om att det bör vara nationellt likvärdigt, som de andra lärarna varit inne på, utan för en diskussion utefter sin egen uppfattning och förståelse. Hon förlitar sig även mycket på att den andra parten i utvecklingssamtalet uppfattar henne på det sätt hon tror sig uppfattas.

9. Diskussion

När saker och ting förändras, såsom införandet av skriftliga omdömen i skolan, kan det krävas en omställning för lärarna, både i tankesätt och i det konkreta arbetet. Vi ser i intervjuerna att lärarnas tankar kring skriftliga omdömen är i full gång, man har förutfattade meningar i frågan, i vissa fall ställer man sig frågande till olika saker, till att ha lösningar för uppdraget. De varierande tankarna är nödvändiga för att skapa skolutveckling samt att det berikar skolan och dess profession. Arbetsätt och tankar omprövas och utifrån det föds morgondagens skola.

Det finns tre drag av förändringar i skriftliga omdömen som kan utrönas genom att läsa utbildningsdepartementets promemoria samt Skolverkets råd hur detta bör följas och hur det ska tillämpas. Det är att omdömena får vara betygslänkande, att det blir offentliga handlingar samt att det ska ges skriftliga omdömen redan i år 1.

Det är många förändringar som läraren står inför i och med denna förändring, att bedömningen en lärare gör på en elev helt plötsligt blir offentlig och att dessa ska ges varje termin blir en belastning på läraren. Vad är det som egentligen gör att denna förändring kan skapa sådan förvirring hos lärarkåren. Utvecklingssamtal har varje lärare haft terminsvis föregående år. En del har hållit på med detta i över trettio år, vad är det som skiljer sig nu och gör att det skapar en sorts ambivalens och osäkerhet hos lärarna? Samtidigt som denna förändring står som ett orosmoln framför vissa lärare kan det innebära en skolutveckling som gagnar läraren i längden. De som ser skriftliga omdömen som ett problem måste handskas med situationen. De står inför ett problem som de har som uppdrag att lösa. Att på bästa möjliga vis utarbeta rutiner och ett fungerande arbete med skriftliga omdömen innebär att det främjar skolutveckling.

Förändringar kan mottagas på olika sätt. Genom intervjuerna har det framkommit fyra olika individers uppfattning om en förändring som påverkar deras profession, en del mer en del mindre. Det märks att alla fyra är professionella lärare insatta i sin yrkesroll. Men bara för det så betyder de inte att det ställer sig bakom dessa förändringar och tycker lika, utan tvärtom kan man skilja olikheter i deras uppfattning och betraktelsesätt rörande skriftliga omdömen. Det är många hypotetiska svar i intervjuerna då man inte påbörjat arbetet med omdömena än. Man har vetskap om förändringen och vet att det ska tillämpas inom snar framtid.

Förvirringen som uppträder i deras intervjusvar kan tolkas på olika sätt. Att införandet innebär tveksamhet, ifrågasättande och efterfrågan av hjälpmedel såsom matriser framkommer tydligt i intervjuerna.

Det Viveca Lindberg kommit fram i sin forskning kring betygsarbete, att kommunikationen ökar mellan alla parter på skolan, är något som skolverket eftersträvar med det nya skriftliga omdömena. Dels kommunikationen lärare emellan, dels också en tydligare kommunikation till föräldrar och elever.

Alla fyra lärare nämner matriser som något nödvändigt för att forma skriftliga omdömen. Syftet med matriser är dock olika, lärare A vill ha det för ”strukturera upp” sig själv. Medan lärare B menar att matriser är nödvändigt i strävan för det ”gemensamma språket” till lärare C

som ser det för att kunna följa en kunskapsutveckling hos eleven. Innebörden för att arbeta med matriser ser olika ut beroende på lärarens behov av det.

Samtliga intervjuer avspeglar en osäkerhet i förhållande till implementeringen av skriftliga omdömen. Bland lärarna är det inte självklart vad för funktion och till vilken nytta denna förändring står för. Det finns en ambivalens hos samtliga lärare. Man ställer sig tveksam till att det kan innebära merjobb för läraren, hur utformningen ska ske till att det tycker att dem saknar kompetens i frågan. Å andra sidan uttrycker de behovet av skriftliga omdömen, att det kan medföra tydlighet i sitt arbete kring eleven till både lärare, elev och föräldrar.

Osäkerheten som visas i intervjuerna kan vara ett tecken på att lärarnas arbetssituation ständigt förändras. Det som Carlgren och Marton skriver om i *"Lärare av i morgon"*, det vill säga läraryrkets förändringsdimension. Kan det vara så att utvecklingssamtalen är för mastiga och att det är svårt för föräldrar och elever att ta in allt det läraren vill förmedla? Eller bollar man över en del av ansvaret på föräldrar och elever, när man låter dem välja ut vad som är viktigt i utvecklingssamtalet, och om sådant är fallet, gör det någon skillnad med skriftliga omdömen är en fråga att ställa.

Att skriftliga omdömen blir offentlig handling påverkar samtliga. Varje lärare uttrycker att det krävs en tydlighet hos dem själva i och med att alla kan ta del av omdömena. Det sätter press på läraren att uttrycka sig så andra kan ta del av vad de skrivit. Det uppfattas även som att man själv blir granskad i och med offentligheten.

Att omdömen får utformas betygslänkande reagerar samtliga lärare på. Dels så anses de kunna leda till en "betygshets", dels anses det som en svårighet att skapa dessa skriftliga omdömen likt betyg för de yngre eleverna. Dessutom framkommer tydligt att lärarna inte tycker de yngre eleverna ska behövas betygsättas i så låg ålder. För att knyta an till forskningen kring betyg, blir det tydligt att forskarna menar att det krävs mer av dagens lärare att sätta betyg i dagens mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet. Lärare C, i enlighet med Emanuelsson, anser att det tidsmässigt blir svårt att samla in all fakta och ställer sig tveksam till om det kan bli rättvist att sätta betyg i så låga åldrar. Medan lärare B anser det är nödvändigt med någon form av betygssättning för att det ska bli likvärdigt. Dock ser hon svårigheter i de samhällsorienterade ämnena då det är svårt att mäta kunskapen. Kan det vara så att både lärare B och C är kvar i det resultatrelaterade betygssystemet? Man jobbar efter mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet men har inte gjort några bedömningar utefter det och därmed har man missat processen kring att bedöma i det nya systemet. Å andra sidan där

lärare D inte kan se sig själv sätta sig i den situationen att behöva sätta betygsliknande omdömen, till lärare A som anser att betygsliknande omdömen först är möjliga genom nationellt utformade matriser. Spridningen i åsikter och arbetssätt kring betygsliknande omdömen är skiftande, och Ingrid Carlgrens tes om att det ”inte finns ett perfekt betygssystem” blir överensstämmande när man ser de intervjuades yttrande i frågan.

Det faktum att rektorn bestämmer hur utformningen av arbetet med skriftliga omdömen ogillas samtliga lärare i intervjuerna. Det finns två aspekter som ter sig tydligare, dels så är det en brist på tilltro till rektorn, dels uppfattningen av att lärarprofessionen inte klarar av att genomföra detta utan tillsynen av rektorn. Vad är det som gör att inte rektorn medverkar till likvärdighet, är det att han har en beslutsfattande ställning eller att han bortser från lärarkårens kompetens och gör på sitt egna sätt, det väcker frågor som inte besvaras i intervjun.

10. Sammanfattning

Detta arbete ger en bild av hur tankarna och åsikterna kring skriftliga omdömen kan te sig på en skola i Sverige. Arbetet står inte för att återge den absoluta sanningen, men dock en uppfattning hur skriftliga omdömen uppfattas samt en antydning vad det innebär för lärare, elever och föräldrar.

Tydligt i alla fyra intervjuer är att lärarna visar en osäkerhet kring skriftliga omdömen. Alla lärare har varit verksamma flera år inom läraryrket och alla har haft utvecklingssamtal med elever och föräldrar, men ändå så påverkar detta lärarnas arbete.

Uppfattningar som blir tydliga i intervjuerna med lärarna är behovet av matriser, uppenbar ambivalens, osäkerhet i sin yrkesroll, strävan efter ett gemensamt språk och en öppen kommunikation. En tydlig paradox är att det efterfrågas vägledning från Skolverket, man vill inte handla innan man erhållit tydlig information. I samma ögonblick som man har en väldigt klar hypotetisk uppfattning rörande hur man i sin lärarprofession kan tänkas arbeta med skriftliga omdömen. Det efterfrågas färdiga matriser, så man vet hur man ska arbeta, vad det är man bör bedöma. Dessutom uppfattas det riskabelt att behöva väga in egna åsikter och det är något man vill undvika nu när omdömena blir offentliga handlingar. Dessa matriser förväntas produceras av Skolverket och efterfrågas av samtliga lärare som intervjuats.

Osäkerheten visar sig gång på gång i svaren, ofta i termer av tvekande till direkta svar på frågorna. Ofta för lärarna ett resonemang men det innehåller flera öppna frågor och leder till ambivalens hos dem själva. Ambivalensen infinner sig även hur man bör arbeta med dessa

skriftliga omdömen. I frågan vilka konsekvenser detta medför, om det är till fördel eller nackdel för sitt eget arbete, vägs fram och tillbaka. Det kan tydligt tolkas att merparten av lärarna ser med tillförsikt på införandet av de skriftliga omdömena i år 1. Dock kvarstår en del frågetecken hur detta arbete ska fortskrida och utföras på den egna skolan.

Den öppna kommunikationen gentemot elever och föräldrar och strävan för ett gemensamt språk för utvecklingssamtalet kan klart uttydas i intervjuerna. Det finns en vilja att skapa en tydlighet så att alla kan ta sig till det som sägs i ett utvecklingssamtal samt en förhoppning att det ska generera i ett gemensamt språk för bedömning.

Att läraryrket ständigt förändras blir tydlig i och med denna förändring skriftliga omdömen blir. Förändringen påverkar lärarna olika. Vi handlar alla olika efter tidigare erfarenhet, upplevelser, tillhörighet, tradition och så vidare. Men när tankar och arbetssätt kastas omkull och förändras leder detta till skolutveckling. Här får införandet av skriftliga omdömen stå som problem. Det är lärarnas uppdrag att skapa förutsättningar för ett gott arbete kring skriftliga omdömen.

11. Referenser

Tryckta källor:

Andersson, Håkan. (1999). *Varför betyg?* Lund: Studentlitteratur.

Berg, Gunnar & Hans-Åke Scherp. (2003). *Skolutvecklingens många ansikten*. Stockholm: Liber

Björklund, Jan & Leijonborg, Lars (2002). *Skolstart*. Stockholm: Ekerlids Förlag.

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2000). *Textens mening och makt*. Lund: Studentlitteratur.

Carlgren, Ingrid, V. L. (2002). *Att bedöma eller döma*. Stockholm: Liber.

Carlgren, Ingrid & Marton, Ference. (2004) *Lärare av i morgon*. Stockholm: Lärarförbundets Förlag

Patel, Runa & Davidsson, Bo (2003) *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur

Skolverket. (2001). *Bedömning och betygssättning*. Stockholm: Liber.

Skolverket. (2000). *Det livslånga och livsvida lärandet*. Stockholm: Liber.

Skolverket. (2004). *Likvärdig bedömning och betygssättning*. Stockholm.

Skolverket. (2006). *Skolverkets lägesbedömning 2006*. Stockholm.

Stukát, Stefan, (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

Thörnvall, M. (2001). *Uppfattningar och upplevelser av bedömningar i grundskolan*. Malmö: Institutionen för pedagogik, Malmö Högskola.

Utbildningsdepartementet. (2008). Departementspromemoria. *En individuell utvecklingsplan med skriftliga omdömen*. Stockholm, Sverige: Utbildningsdepartementet.

Allmänna råd för Den individuella utvecklingsplanen med skriftliga omdömen. 2008

Tidningsartiklar:

Rudhe, E. (den 14-27 November 2008). De jobbar ihop om omdömena. *Lärarnas*, s. 7.

Rudhe, E. (den 14-27 November 2008). Forskare varnar för en flora av omdömen.
Lärarnas, s. 6.

Internetkällor:

Skolverket. (2008). *Skolverket*. Hämtat från <http://www.skolverket.se/> den 03 11 2008

Andersson, H. (den 12 September 2008). <http://www.pedag.umu.se>. Hämtat från
Pedagogiska Institutionen, Umeå Universitet:
http://www.pedag.umu.se/personal/andersson_h/Bedomningunderforandring1.pdf den 11
12 2008

<http://www.ne.se/ambivalens> 2009-08-05